

Finansdepartementet
Dnr: Fi2025/01857

Vår referens: Jonas Karlsson, jonas.karlsson@vision.se, tel: 076-133 03 31

Remissyttrande avseende SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välbstånd

Vision önskar att få lämna synpunkter på Produktivitetskommissionens slutbetänkande SOU 2025:96.

Fackförbundet Vision representerar cirka 222 000 medlemmar som leder, utvecklar och administrerar välfärden och jobbar i kommuner, regioner, svenska kyrkan eller privata företag med uppdrag av kommun/regioner.

Visions synpunkter

Sammanfattning

Vision anser att viktiga förutsättningar för att stärka välfärden är långsiktig stabil finansiering, minskad detaljstyrning och rätt använd kompetens. Produktivitet i välfärden är en fråga om kvalitet och mätningar får därför inte bli för snäva. Vision motsätter sig förändringar i omställningsstudiestödet. Vision är för att minska onödiga administrativa processer och vill samtidigt framhålla betydelsen av professionell administration för att kärnverksamheterna ska fungera effektivt. Vision vill att statsbidragen till kommuner och regioner värdesäkras och delar bedömningen att statsbidragssystemet behöver renodlas. Vision vill ha ökad transparens i välfärden, bättre förutsättningar för upphandling och tydligare krav på hållbarhet i offentliga inköp.

Inledning

För att nå en ökad produktivitet ser vi positivt på förslagen om mer förutsägbar finansiering och minskad administrativ detaljstyrning av välfärden. Vi vill i detta svar bidra med perspektiv kring hur produktivitet i välfärdsverksamhet hänger samman med tillräcklig finansiering, kvalitet och hur rätt kompetens på rätt plats är en nyckel för att nå utredningens övergripande mål.

Kommentarer till utredningens förslag

Vision delar utredningens bild av att välfärden står inför stora utmaningar. Vi vill i sammanhanget hänvisa till Facken i Välfärdens rapport *Från urholkning till utveckling*. En rapport om finansieringen av välfärden och hur den skulle kunna göras på ett annat sätt för att säkra kompetensförsörjningen av välfärden och också öka effektivitet.

Effektivitet i offentlig sektor bör i första hand ses som en kvalitetsfråga. Vision ser med visst mått av oro på om produktivitet mäts för snävt, då det riskerar att missa de långsiktiga mål som välfärden är till för att uppfylla. Vision hade gärna sett initiativ som bidrar till den samhällsomställning som måste till i klimatkrisens spår, t.ex. alternativa välfärdsåtgärder som

komplement till BNP-tillväxt. Planetens resurser är begränsade och det måste till en omprioritering där välfärd och livskvalitet sätts främst. Vision vill bidra i en sådan strukturomvandling, där vi vill se politiskt ledarskap som pekar ut riktningen. Kommentarer till utredningens förslag

Omställningsstudiestödet (Kapitel 5)

Vision avstyrker förslagen om att förändra omställningsstudiestödet. Produktivitetskommissionens analys bygger på en felaktig bild av stödets syfte. Kommissionen betraktar stödet som en renodlad arbetsmarknadsåtgärd riktad mot arbetslösa eller utsatta grupper. Vision, i likhet med övriga parter på arbetsmarknaden, betonar att stödet har ett bredare syfte: att stärka individens kompetens och trygghet mitt i arbetslivet, oavsett utgångsläge. Systemet behöver arbetsro, inte nya reformer som skapar osäkerhet.

Statlig garantimodell för långsiktighet (Kapitel 13)

Vision ser positivt på förslaget om en statlig garantimodell för statsbidragen. Men för att skapa den stabilitet som utredningen efterfrågar förordar Vision en modell med värdesäkring av statsbidragen. Det skulle ge kommuner och regioner bättre planeringsförutsättningar och motverka den gradvisa urholkning av resurser som vi ser i dag.

Renodling av statsbidragssystemet (Kapitel 13)

Vi stöder förslaget att minska antalet riktade statsbidrag till förmån för mer generella bidrag eller möjligen sektorsbidrag. Riktade bidrag ger kortsiktiga planeringsförutsättningar, ryckighet i verksamheten och ökar ofta administrativa processer som tar resurser från kärnverksamheten. Genom att förenkla systemet kan resurserna användas klokare där de gör störst nytta för varje enskild kommun och region.

Rätt använd kompetens (Kapitel 14)

Utredningen föreslår minskad administrativ detaljstyrning, vilket Vision välkomnar. Vi vill dock nyansera debatten om administration genom att lyfta fram vikten av professionella stödfunktioner.

All administration kan inte rationaliseras bort. Vikten av god och säker administration är en förutsättning för den offentliga förvaltningen. Vision ser att administration ska utföras av administratörer. De har sin unika kompetens och kan, utöver att avlasta de kontaktnära yrkena i välfärden, också hantera administrationen tryggt, säker och effektivt. Vision menar att produktiviteten främjas bäst när varje yrkesgrupp får fokusera på det de har kompetens för, så kallad rätt använd kompetens. Vi hoppas att utredningens fortsatta beredning tar fasta på detta samspel mellan professionerna.

Vision vill också framhålla att stärkt och kontinuerlig kompetensutveckling för välfärdens medarbetare är en förutsättning för god produktivitet inom välfärden. Betänkande lyfter tydligt både kompetensbrist och ökade krav på digital kompetens i välfärden, men vi anser att betänkandet i högre grad kunde ha utvecklat hur medarbetarnas kompetens faktiskt kan stärkas för att möta dessa förändringar.

Digitalisering och nationell samordning (Kapitel 12)

Vision instämmer i att digitalisering och AI rymmer stor potential för att höja produktiviteten. Vi vill dock understryka behovet av en starkare nationell samordning av digitaliseringsprocesser. För att undvika ineffektivitet och säkerställa en jämlik välfärd bör staten ta ett tydligare investerings- och utvecklingsansvar för den digitala infrastrukturen.

Marknadsmekanismer och transparens (Kapitel 8, 11, 16 & 17)

Vision har idag ingen principiell invändning mot valfrihet. I Facken i Valfärdens rapport *Från urholkning till utveckling* visar vi att etableringsrätten för privata företag i välfärdssektorn innebär en risk för ökade kostnader som kommuner och regioner ofta har svårt att styra över. Det saknas idag en samlad bild av vad valfrihetssystemen faktiskt kostar och därför ser vi behov av att det utreds vad valfrihetssystemen kostar.

För att värna välfärdens legitimitet behövs tydligare insyn i hur skattemedlen används. Vision stödjer därför förslagen om ökad transparens och att offentlighetsprincipen ska gälla alla utförare i välfärden.

Vi delar Produktivitetskommissionens bedömning i kapitel 11 att det med nuvarande resurser och system är svårt att se hur kommuner och regioner ska ha kapacitet att utföra en adekvat tillsyn av den stora mängd avtal som finns. Vidare bekräftar kapitel 15 vår bild av att det ofta saknas förståelse från ledning och politik för inköpsverksamhetens förutsättningar. Vision vill därför, i linje med kommissionens analys, understryka att skärpta krav på kontroll (som föreslås i betänkandet) måste åtföljas av förbättrade förutsättningar för chefer och medarbetare. Det krävs resurser som motsvarar det utökade kontrolluppdraget, kompetensutveckling för att hantera komplexa avtal samt tydliga mandat från den politiska ledningen.

Vision delar inte bedömningen att offentlig upphandling inte skulle vara en kostnadseffektiv åtgärd för att minska klimatutsläpp utan är tvärtom övertygade om att det kan vara den omställningskraft som behövs för att styra mot ett mer hållbart samhälle. Våra medlemmar som jobbar med upphandling och inköp i kommuner, regioner och bolag efterfrågar starkare styrning och mandat för att ställa hållbarhetskrav. Den offentliga konsumentmakten är större än individens, och Parisavtalets mål nås inte utan att offentlig konsumtion ställs om. Det är mer lönsamt att ta social och miljömässig hänsyn i upphandling nu än att senare hantera kostnader för exempelvis klimatanpassning. Vision vill därför se obligatoriska lagkrav på hållbarhet i offentlig upphandling enligt tidigare utredning (Ds 2021:31), där det föreslås att klimat-, miljö- och sociala aspekter ska beaktas.

Vi ställer oss positiva till att stärka Upphandlingsmyndighetens upphandlingsstöd – centralt stöd efterfrågas av upphandlare och är en nyckel för att underlätta hållbarhetskravställningar lokalt.

Skattepolitik och ekonomisk balans (Kapitel 22)

Gällande utredningens förslag om sänkt statlig inkomstskatt vill Vision, i likhet med TCO, föra ett resonemang om helheten.

Vi ser positivt på reformer som gör det mer lönsamt att arbeta och utbilda sig. Samtidigt vill vi understryka vikten av att sådana reformer balanseras så att välfärdens finansiering säkras. Vision förordar, i enlighet med TCO, en bredare översyn av skattesystemet där tyngdpunkten flyttas från skatt på arbete till skatt på kapital, konsumtion och miljöskadlig verksamhet. På så

sätt kan vi stimulera arbetsutbudet utan att kompromissa med resurserna till skola, vård och omsorg.

Avslutande ord

Vision ser fram mot en fortsatt dialog om hur vi tillsammans kan åstadkomma en strukturomvandling som utvecklar en välfärd som är effektiv/produktiv och som håller den kvalitet som utlovas, och dessutom med minskad klimatpåverkan. Genom att kombinera utredningens förslag om förutsägbar finansiering med en klok kompetensförsörjning och tillit till professionerna, kan vi lägga grunden för ett ökat välstånd i hela Sverige.

A handwritten signature in black ink, reading "Veronica Magnusson". The signature is fluid and cursive, with the first name and last name clearly distinguishable.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision